

ОРГАНІЗАЦІЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ЗАЙНЯТОСТІ

Методологічною основою дистанційного навчання (ДН) в Україні є Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні [5], Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [2], Програма розвитку системи дистанційного навчання. Навчальний процес за дистанційною формою після виходу у світ Положення про дистанційне навчання [7; 1], яким визначається, що дистанційне навчання є індивідуалізованим процесом набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається переважно за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій, при цьому завданням дистанційного навчання є забезпечення громадянам можливості реалізації конституційного права на здобуття професійної освіти, підвищення кваліфікації, незалежно від статі, раси, національності, соціального і майнового стану, роду та характеру занять, світоглядних переконань, належності до партій, ставлення до релігії, віросповідання, стану здоров'я, місця проживання, відповідно до їхніх здібностей, розпочала лише незначна кількість вищих навчальних закладів України.

Аналіз літератури показав, що багато вітчизняних та зарубіжних учених, серед яких В. Биков, М. Карпенко, Г. Козлакова, В. Колмогоров, К. Корсак, В. Кухаренко, Е. Малитиков, В. Олійник, Е. Полат, А. Хуторський, Дж. Андерсен, Ст. Віллер, Т. Едвард, В. Рибалка, Р. Шаран, Б. Шуневич, М. Бутирінова, О. Бондаренко, М. Погорєлов, А. Триндаде та ін., приділяють увагу вивченню дистанційного навчання. Методи вирішення проблем дистанційного навчання розглянуто І. Брезгуною, О. Курбацьким та С. Максимовим, методичні і дидактичні аспекти використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі та

перспективи розвитку дистанційного навчання у ВНЗ означили І. Тавгень, О. Андрєєв, Р. Гуревич, В. Кухаренко, Л. Романишина, Т. Вороніна, В. Кашицин, О. Молчанова. Проблеми інформаційних технологій в освіті висвітлено у працях А. Гуржія, перспективи впровадження дистанційної форми навчання в навчальний процес професійно-технічних навчальних закладів – у працях Ю. Савченко.

Дистанційне навчання бурхливо розвивається не тільки в багатьох країнах світу, а й в Україні. Принциповим в ідеї ДН є перехід від прийнятого в традиційних формах освіти (денній, вечірній, очно-заочній, з відривом і без відриву від виробництва та за індивідуальними планами) «руху учнів (слухачів) за знаннями» до «руху знань до учнів (слухачів)».

Актуальним, на думку авторів, є запровадження комп'ютерної технології дистанційного навчання як процедури (правил, рекомендацій тощо) ефективного використання інформаційно-телекомунікаційних технологій із застосуванням андрагогічних принципів, підходів і методів професійного навчання дорослих, яка забезпечуватиме здобуття відповідної професійної кваліфікації особами з числа зареєстрованих безробітних та підвищення кваліфікації керівників і спеціалістів державної служби зайнятості.

Запровадження такої технології має свої переваги і недоліки. Так, при високій вартості розроблення навчально-програмно-методичної документації низькою залишається вартість навчання. Перевагою дистанційної форми можна вважати її інтерактивність та індивідуалізацію. Водночас неможливість проводити заняття з професійно-практичної підготовки (виробниче навчання і виробничу практику) з більшості професій дистанційно автор вважає найбільшим недоліком інформаційно-комунікаційної технології (табл. 1).

Переваги і недоліки дистанційного навчання безробітних

Переваги	Недоліки
<p>Можливість навчатися віддалено.</p> <p>Інтерактивність.</p> <p>Індивідуалізація навчання.</p> <p>Низька вартість навчання.</p> <p>Швидкий зворотний зв'язок про перебіг і результати навчання.</p> <p>Простота обліку роботи слухачів.</p> <p>Відтворення навчального процесу.</p> <p>Самоконтроль слухача за виконанням навчального плану</p>	<p>Неможливість організувати виробниче навчання і виробничу практику з більшості професій.</p> <p>Відсутність дистанційної форми у нормативній базі з професійного навчання безробітних.</p> <p>Потреба в дорогому устаткуванні.</p> <p>Потреба в спеціальній підготовці педагогічних працівників, розробників дидактичного матеріалу.</p> <p>Висока вартість розроблення навчально-програмно-методичних матеріалів дистанційного навчання.</p> <p>Відсутність нормативів оплати праці педагогічним працівникам та обліку проведених ними годин.</p> <p>Низька інформативна культура безробітних.</p> <p>Можливе збільшення штатних одиниць навчального закладу</p>

Отже, неможливим залишається проведення зі слухачами занять виробничого навчання і виробничої практики за дистанційною формою з переважної більшості професій. Однак цілком виправданим, на думку автора, є організація занять за змішаною (денною із запровадженням елементів дистанційного навчання) формою. Винятком є організація професійно-практичної підготовки слухачів з професій оператора з опрацювання інформації та програмного забезпечення, оператора інформаційно-комунікаційних мереж, монтажника інформаційно-комунікаційного устаткування, віддалені навчальні місця яких ідентичні робочим місцям на виробництві (табл. 2).

Таблиця 2

**Дистанційна форма професійного навчання (ДН) безробітних
(за професіями та професійними назвами робіт)**

Розділи класифікатора [7], професії (професійні назви робіт)		Форма навчання		
		денна	з елементами ДН	ДН
<ul style="list-style-type: none"> • працівники сфери торгівлі та послуг; • кваліфіковані робітники сільського господарства, риборозведення та рибальства; • кваліфіковані робітники з інструментом; • робітники з обслуговування, експлуатації та контролювання за роботою технологічного устаткування, складання устаткування та машин 		+	+	-
зокрема,	• професії, пов'язані з роботами з підвищеною небезпекою	+	+	-
	• професії інформаційно-комунікаційних технологій	+	+	+

Якщо запровадження дистанційного навчання у найрозвиненіших країнах відбувається через неможливість прийняти всіх, хто бажає навчатися на очній (денній) формі навчання, то здобуття окремими особами з числа безробітних професії, яка користується попитом на сучасному ринку праці, за дистанційною формою навчання є мало не єдиною можливістю. Як свідчать результати дослідження, 10–30% громадян країни з числа безробітних потребують організації професійного навчання дистанційно. Більш як 50% респондентів вважають актуальним і своєчасним запровадження дистанційного навчання зареєстрованих безробітних за направленням державної служби зайнятості, а 70% опитаних переконані у значній економії коштів, передбачених на ці цілі. Однак навіть за умови високої мотивації до професійного навчання значних зусиль потребуватиме інформативна культура безробітних.

Проблемною також на сьогодні є організація навчально-виробничого процесу підготовки робітничих кадрів з числа безробітних громадян у

професійно-технічних закладах державної служби зайнятості, оскільки Порядком [8] дистанційну форму навчання зареєстрованих безробітних не передбачено.

Головним чинником конкурентоздатності з іншими системами та забезпечення необхідної якості знань є впровадження у навчальних закладах задекларованого Міністерством освіти і науки України організаційного й науково-методичного забезпечення дистанційного навчання, відсутність якого є однією з причин зволікання з проведенням навчального процесу дистанційно у багатьох навчальних закладах. Педагогічним працівникам бракує:

- методичних (теоретичних та практичних) рекомендацій щодо розроблення та використання педагогічно-психологічних та інформаційно-комунікаційних технологій дистанційного навчання;
- критеріїв, засобів і систем контролю якості дистанційного навчання;
- змістового, дидактичного та методичного наповнення веб-ресурсів (дистанційних курсів) навчального плану/навчальної програми підготовки.

Педагогічні, науково-педагогічні працівники та методисти навчальних закладів, у яких запроваджується дистанційне навчання безробітних, крім андрагогічних методик, повинні володіти технологіями дистанційного навчання, забезпечувати комунікацію (спілкування) зі слухачами.

Академік В. Олійник, як фундатор дистанційної освіти в Україні, у своїх працях доводить, що «...сучасний освітній процес пов'язаний з реалізацією двох основних принципів: проблемності та діалогічності. Наголосимо на діалогізації процесу навчання. Діалог є дієвою формою продуктивної взаємодії тільки в межах змісту, здатного ініціювати активність усіх суб'єктів освітнього процесу. Основна вимога до досліджуваного матеріалу полягає в можливості організації дискусії, діалогу і полілогу з приводу запропонованого змісту. Діалогізація педагогічної взаємодії забезпечує формування емоційно-оцінювального ставлення до змісту

освіти... Це такий вплив суб'єкта, який створює умови для взаємодії, основою якого є спілкування» [6].

Віктор Васильович також зазначає, що: «...комунікативний аспект освітнього процесу передбачає опосередковані та прямі механізми через зміст та форми навчання; комунікації є важливими та необхідними для будь-якої освітньої моделі, водночас вони визнані головними в моделях дистанційної освіти; сучасні мережеві засоби Інтернету створюють нове освітньо-комунікативне середовище для моделей дистанційної освіти, в якому залишається незмінним зміст, новими стають комунікативні форми навчання» [6].

Не менш важливим у процесі дистанційного навчання безробітних є його системотехнічне забезпечення. Для організації навчально-виробничого процесу навчальним закладам необхідні апаратні засоби (персональні комп'ютери, мережеве обладнання, джерела безперебійного живлення, сервери, обладнання для відеоконференц-зв'язку тощо), що забезпечують розроблення і використання веб-ресурсів навчального призначення, управління навчальним процесом та необхідні види навчальної взаємодії між суб'єктами дистанційного навчання у синхронному й асинхронному режимах. Обладнані навчальні (робочі) місця (ПК, ІК мережі) можуть створюватися на базі міських, міжрайонних, районних центрів зайнятості. У деяких випадках є потреба в забезпеченні таких місць у помешканнях безробітних, оскільки вони є слухачами навчальних закладів. Можлива інтеграція програмної платформи дистанційного навчання в автоматизовану систему «Єдина інформаційно-аналітична система державної служби зайнятості» (EIAS(.NET)), яка забезпечує функціонування Єдиної технології надання соціальних послуг [3].

Практичне впровадження дистанційного навчання в центрах професійно-технічної освіти державної служби зайнятості гальмується також через відсутність норм обчислення заробітної плати педагогічним

працівникам, які здійснюють підготовку робітників, зокрема з числа безробітних, та обліку проведених ними годин.

Отже, можна дійти висновку про те, що в Україні ще не створено умов для широкого запровадження у професійно-технічних навчальних закладах дистанційної форми навчання. Водночас розвиток дистанційного навчання безробітних у країні можливий за умови:

- внесення до Порядку професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації зареєстрованих безробітних дистанційної форми як такої, за якою може здійснюватися їхнє (безробітних) навчання;
- внесення зміни до Інструкції [8] щодо формування кошторису витрат, порядку нарахування заробітної плати педагогічним працівникам;
- удосконалення порядку обліку проведених педагогічними працівниками навчальних годин;
- розроблення методики формування програмно-навчально-методичних матеріалів, що забезпечуватиме організацію навчального процесу;
- оволодіння викладацьким складом, майстрами виробничого навчання, методистами, тьюторами методиками проведення зі слухачами занять (лекцій, семінарів, лабораторних, практичних занять, консультацій тощо), розроблення програмно-навчально-методичних матеріалів;
- інтеграції програмної платформи дистанційного навчання в автоматизовану систему «Єдина інформаційно-аналітична система державної служби зайнятості» (EIAC(.NET), яка забезпечує функціонування технології надання соціальних послуг. Можлива інтеграція також з краудфандінговою платформою дистанційної орієнтації, психодіагностики та професійного навчання державної служби зайнятості;
- визначення переліку рекомендованих професій, за якими можна проводити професійне навчання за дистанційною формою.

Потребує також подальшого наукового дослідження організаційно-методичне забезпечення дистанційного професійного навчання безробітних, контроль за навчальним процесом та якістю дистанційного навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Наказ Міністерства освіти і науки України від 25.04.2013 № 466 «Про затвердження Положення про дистанційне навчання» [електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>
2. Указ Президента України від 25 червня 2013 року № 344/2013 «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» [електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>
3. Єдина технологія надання соціальних послуг [електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://ipk-dszu.kiev.ua/etnasp/>
4. Інструкція про порядок обчислення заробітної плати працівників освіти [електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0056-93>
5. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні [електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.osvita.org.ua/distance/pravo/00.html>
6. Олійник О. В. Моделі дистанційного навчання: комунікативний аспект [електронний ресурс] / О. В. Олійник. — Режим доступу : <http://referatu.net.ua/referats>
7. Положення про дистанційне навчання [електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>
8. Порядок професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації зареєстрованих безробітних [електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1029-13>